

מדת בדת

לע"נ הגאון ר' שמעון משה בן ר' רפאל יהושע דיסקין זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

209 פרשת פנחס תשע"ו

גליון שיעור חזק חזמי בדרך קצרה

בבא קמא נב-נח

ונפל שם שור פטור ור' יצחק העמיד שהתליע מתוכו ולכאורה אם מדובר שהכיסוי היה ראוי אף לגמלים א"כ פשוט שפטור שמה היה לו לעשות אלא שהכיסוי לא היה ראוי לגמלים והגמלים מצויים ובכ"ז פטור כשהתליע מתוכו ולא אומרים מיגו שפשע לענין גמלים הוא פושע לענין התלעה, ויש לדחות שהכיסוי היה ראוי אף לגמלים והוא התליע מתוכו ומה שהקשנו מה היה לו לעשות יש לומר שהיינו אומרים שיש לו לנקש עליה לבדוק שזה לא התליע, אך לכאורה יש להוכיח מהסיפא שלא כיסה כראוי ונפל שם שור חייב ולכאורה אם הכיסוי לא ראוי אף לשוורים פשוט שחייב אלא שהיה ראוי לשוורים ולא לגמלים ולכאורה אם מצויים גמלים א"כ הוא פושע ואם לא מצויים גמלים הוא אנוס אלא שמצויים גמלים אך הכיסוי התליע מתוכו וכתוב שחייב שאומרים מיגו שהוא פושע לענין גמלים הוא פושע גם לענין התלעה, ויש לדחות שזה היה ראוי לשוורים ולא לגמלים והגמלים מצויים ועברו גמלים והחלישוהו ונפלו בו שוורים, ומה שהקשינו שזה פשוט יש לומר שהמשנה כתבה בסיפא לא כסהו כראוי אגב הרישא שכתוב כסהו כראוי, ויש להוכיח מהמשנה שאם נפל לתוכו שור חרש שוטה או קטן סומא ומהלך בלילה חייב ואם היה פיקח והלך ביום פטור ולכאורה נאמר מיגו שהוא פושע לענין חרש הוא פושע לענין פקח אלא וראים שלא אומרים מיגו.

רב אומר בדברי המשנה לפניו ולאחריו מקול הכרייה שהכוונה לפניו ולאחריו ממש,

דף נג ומדובר שנפל בבור ורב לשיטתו שהתורה חייבה בבור בהבל אך לא בחבטה, ושמואל אומר שבבור חייב בין נפל מלפניו בין מלאחריו שהרי חייב גם על חבטה בבור ומה שכתוב לאחריו מקול הכרייה הכוונה שהוא נתקל בבור ונפל לאחריו הבור, ויש להוכיח מברייתא שבבור בין מלפניו בין מלאחריו חייב וקשה לדעת רב, ורב חסדא מבאר שרב מודה שחייב על חבטה בבור ברשותו שהוא אומר לו ממה נפשך גם ההבל הוא ע"י עשיית הבור וגם החבטה היא ע"י עשיית הבור, ורבה מבאר שמדובר שהשור נפל על פניו ואח"כ התהפך ונפל על גבו שההבל כבר השפיע עליו, ורב יוסף אומר שמדובר על הנזק של השור בבור והיינו שהבאיש את מימיו וחייב בין שנפל לפניו ובין שנפל לאחריו, רב חנניה הביא ברייתא כדברי רב שלומדים מהפסוק ונפל עד שיפול דרך נפילה ולמדו מזה שאם נפל לפניו מקול הכרייה חייב ואם נפל לאחריו מקול הכרייה פטור ומדובר שנפל בבור.

יש להקשות בנפל מקול הכרייה מדוע חייב בעל הבור נאמר שהכורה גרם לו ורב שימי בר אשי אומר שזה כדעת ר' נתן בשור שדחף לבור שבעל הבור שותף בנזק וכשאי אפשר לגבות מאחד גובים השאר מבעל הבור, ולרבנן רק בעל השור חייב ובעל הבור פטור, ואמנם יש ברייתא שלר' נתן משלם בעל הבור ג' חלקים ובעל השור רבע, יש לומר שמדובר בשור תם שבעל השור משלם רק רבע, אך יש לדון שאם סובר ר' נתן שכל אחד מהם עושה את כל הנזק א"כ גם בשור תם ישלם בעל השור חצי, ואם נאמר שכל אחד מהם עושה חצי נזק א"כ בעל הבור ישלם חצי ובעל השור רבע והניזק יפסיד רבע, ורבה אומר שר' נתן הוא דין שיורד לעומק הדין שבאמת כל אחד עושה את הכל ובעל השור לא משלם חצי כי הוא אומר מה הועילה לי שותפותי, וללישנא בתרא כל אחד מהם עושה חצי ומה שלא אומרים שיפסיד הניזק רבע

דף נב ריב"ל אומר שמי שמכר בית לחבירו הוא קונה במסירת מפתח, ולכאורה בית נקנה בכסף או חזקה ויש לומר שהוא רוצה לקנות בחזקה ויש לומר לך חזק וקני ואם מסר לו מפתח זה כאילו אמר לו לך חזק וקני.

ר"ל אומר בשם ר' ינאי שהמוכר עדר לחבירו קונה משמסר לו משכוכית, ולכאורה בהמה נקנית במסירה או משיכה, ויש לומר שהוא קונה במשיכה וצריך לומר לך משוך וקנה ובמסירת המשכוכית זה כאלו אמר לו לך משוך וקנה ובבבל ביארו שמשכוכית הכוונה פעמון שמוליכים בו את הצאן, ור' יעקב מבאר שהכוונה לעז ההולכת בראש העדר כמו שדרש גלילי לפני רב חסדא שכשכועס הרועה על הצאן מסמא את העז החכמה והיא נופלת וכולם נופלים אחריה.

משנה אם הראשון כסה את הבור ובא השני ומצאו מגולה ולא כיסה חייב השני, ואם כסה כראוי ונפל שור או חמור ומת פטור ואם נפל לפניו מקול הכרייה חייב ואם נפל לאחריו מקול הכרייה פטור, אם נפלו בבור שור וכליו ונשברו או חמור וכליו ונקרעו חייב על הבהמה ופטור על הכלים, ואם נפל לתוכו שור חרש או שוטה וקטן חייב ואם נפלו בן או בת או עבד או אמה פטור. **גמרא** עד מתי פטור הראשון רב אומר עד שידע ושמואל אומר עד שיודיעוהו ור' יוחנן אומר עד שיודיעוהו וישכור פועלים ויכרות ארזים ויכסנו.

המשנה אומרת שאם כסהו כראוי ונפל שם שור ומת פטור, לכאורה אם אכן היה הכיסוי כראוי איך נפל השור, ור' יצחק בר חנה אומר שהוא התליע מתוכו.

הסתפקו באופן שכסהו בכיסוי שטוב לשוורים אך לא יכול לעמוד בפני גמלים ועברו גמלים והחלישוהו ואח"כ נפלו שם שוורים, ואם הספק הוא במקום שמצויים גמלים א"כ הוא פושע ואם לא מצויים גמלים הוא אנוס, ויש לבאר שהם מגיעים לפרקים, והספק הוא כיון שהם מגיעים לפרקים א"כ הוא פושע שהיה לו להעלות על דעתו או שכרגע אין גמלים א"כ הוא נקרא אנוס, ויש להוכיח ממשנתנו שכסה כראוי ונפל שור או חמור ומת פטור ואם מדובר שהיה הכיסוי ראוי אף לגמלים א"כ איך נפל, **עמוד ב** אלא שהיה כראוי לשוורים אך לא לגמלים ואם מצויים גמלים הוא נקרא פושע ואם לא מצויים גמלים הוא אנוס, אלא מדובר שהגמלים מצויים לפרקים ועברו והחלישו את הכיסוי ואח"כ נפל שם שור וכתוב שפטור משמע שכיוון שכרגע אין גמלים הוא נקרא אנוס, ויש לדחות שהכיסוי היה כראוי אף לגמלים ובכ"ז נפל שם השור כדברי ר' יצחק שהתליע מתוכו, ולכאורה יש להוכיח מהסיפא שאם לא כסה כראוי ונפל שם שור או חמור ומת חייב, ולכאורה אם מדובר שלא היה ראוי אף לשוורים פשוט שחייב וא"כ מדובר שהוא ראוי לשוורים אך לא לגמלים ואם מדובר שמצויים גמלים א"כ הוא פושע ואם לא מצויים גמלים הוא אנוס, אלא מדובר שהגמלים באים לפרקים והגמלים החלישו את הכיסוי ונפלו שם שוורים וראים שהוא נקרא פושע וחייב, ויש לדחות שהכיסוי היה ראוי לשוורים אך לא לגמלים וגמלים מצויים והמשנה כתבה בסיפא כסהו שלא כראוי אגב שכתוב ברישא כסהו כראוי, וללישנא בתרא כשבאים גמלים לפרקים ודאי הוא נקרא פושע אלא הספק הוא באופן שכיסה כיסוי שעומד בפני שוורים ולא עומד בפני גמלים וגמלים מצויים אך הכיסוי התליע מתוכו, האם אומרים מיגו שהוא פושע לגבי גמלים הוא פושע לענין התלעה או שלא אומרים מיגו, ולכאורה יש להוכיח ממה שכתבה המשנה שאם כיסה כראוי

שאומר בעל שור הניזק לבעל הבור אני מצאתי את שורי בבורך אתה הרגתו מה שאיני מקבל מבעל השור אקבל ממך.

רבא אומר שאם הניח אבן על פי הבור ושור נתקל בה ונפל לבור זה תלוי במחלוקת ר' נתן ורבנן, ולכאורה זה פשוט ויש לומר שלא נאמר שרק במקרה של שור שדחף לבור אומר בעל הבור שהשור היה הורג גם בלי הבור אך כאן יאמר בעל האבן לבעל הבור לולא בורך האבן לא עושה כלום שאם היה נתקל רק בה היה נופל וקם, קמ"ל שאומר בעל הבור לולא האבן לא היה השור נופל לבור.

עמוד ב אם שור רגיל נגח עם שור פסולי המוקדשין אביי סובר שבעל השור משלם חצי נזק ולרבינא משלם רבע נזק ושניהם דברו בתם ואביי כר' נתן ורבינא כרבנן, ועוד י"ל שנחלקו לדעת רבנן ואביי דיבר במועד ורבינא דיבר בתם, וללישנא בתרא לאביי חצי נזק ולרבינא נזק שלם ושניהם דברו במועד ורבינא כר' נתן ואביי כרבנן, ועוד י"ל שנחלקו בדעת ר' נתן ואביי דיבר בתם ורבינא דיבר במועד.

רבא אומר שאם שור ואדם דחפו שור לבור לענין נזקין כולם חייבים לענין ד' דברים ודמי ולדות אדם חייב ושור ובור פטורים, לענין כופר ושלושים של עבד שור חייב ואדם ובור פטורים, לענין כלים ושור פסולי המוקדשים אדם ושור חייבים ובור פטור שכתוב בבור והמת יהיה לו במי שהמת שלו להוציא שור פסולי המוקדשין שאין המת שלו, ומשמע שפשוט שלרבא שפטור ולכאורה רבא הסתפק אם בור פטור בשור פסולי המוקדשין האם ממעטים מי שאין המת שלו או שלומדים מזה שבעלים מטפלים בנבילה, ויש לומר שרבא פשט אחרי שהוא הסתפק, ושהבעלים מטפלים בנבילה לומדים מוהמת יהיה לו של שור ולכאורה נלמד להיפך שנמעט פסולי המוקדשין בשור ונלמד שבעלים מטפלים מהפסוק של בור, ויש לומר שמסתבר לפטור פסולי המוקדשין בבור כי פטור בו גם כלים, ואין לומר שנלמד פטור בשור שפטור בו חצי נזק כי לא מצאנו אופן שפטור בשור מכל הנזק.

המשנה פוטרת כלים בבור וזה לא כר' יהודה שמחייב על כלים בבור, ורבנן למדו מהפסוק ונפל שמה שור או חמור שור ולא אדם חמור ולא כלים ור' יהודה למד מאו לרבות כלים,

דף נד ורבנן למדו מאו לחלק שלא נאמר שחייב רק כשנפלו יחד שור וחמור, ור' יהודה למד לחלק מונפל ורבנן לא למדו מונפל כי משמע גם הרבה, ואין לומר שונפל הוא כלל שור וחמור זה פרט ומכלל ופרט לומדים מה שבפרט ודוקא שור וחמור ולא דבר אחר, יש לומר שכתוב בעל הבור ישלם וזה כלל ויש ללמוד מכלל ופרט וכלל כעין הפרט ולרבות כל בעלי חיים, ואין לומר שנלמד מכעין הפרט רק מה שמטמא בנבילה במגע ומשא ולא עופות שא"כ נכתוב רק פרט אחד, אך יש לרדן איזה פרט נכתוב שאם היה כתוב שור היינו אומרים שרק על הקרב במזבח חייב ומה שלא קרב במזבח פטור בור, ואם היה כתוב חמור היינו לומדים שרק מה שיש בו קדושת בכורה חייבים עליו ומה שלא לא, אלא יש ללמוד מוהמת יהיה לו כל מי ששייך בו מיתה, אך לפ"ז לא צריך פסוק למעט כלים לרבנן או לרבות כלים בבור לר' יהודה שהרי לא שייך בהם מיתה, ויש לומר ששבירת הכלים היא מיתתם, אך לכאורה קשה לדעת רב שחייב הבור הוא רק על הבל מה שייך נזק הבל בכלים שצריך פסוק לרבות או למעט כלים מבור, ויש לומר שמדובר בכלים חדשים שפוקעים ע"י ההבל, אך לכאורה מוהמת יהיה לו ממעטים שור פסולי המוקדשים, אלא יש לומר שמרבים מהפסוק כסף ישיב לבעליו לרבות כל מה שיש לו בעלים ואדם וכלים ממעטים משור ולא אדם חמור ולא כלים, ולר' יהודה לא ממעטים כלים מחמור, ואמר רבא שקשה מה לומדים מחמור של בור לר' יהודה, וכן שה של אבידה לכו"ע.

בדברי המשנה שנפל שור חרש שוטה או קטן חייב אין לומר שמדובר בשור של חרש שוטה או קטן וא"כ משמע ששור של פקח פטור, ומה ההבדל, ור' יוחנן מבאר שמדובר שהשור הוא חרש שוטה או קטן **עמוד ב** אך אם נפל שם שור שהוא פקח פטור

בעל הבור, ור' ירמיה מבאר שלא רק שור פקח חייב אך שור שהוא חרש שוטה או קטן יהיה פטור בעל הבור שהיינו אומרים שחרשותו או שוטותו או קטנותו גרמה לו ופטור בעל הבור, קמ"ל שחייב, והקשה רב אחא לרבינא שכתוב שאם נפל בר דעת לתוכו פטור משמע שאף שור בן דעת, ויש לומר שהכוונה לאדם אך לפ"ז משמע שרק אדם בן דעת פטור אך באינו בן דעת חייב בעל הבור והרי ממעטים משור ולא אדם, אלא יש לבאר שהכוונה למין בן דעת, ורב אחא הקשה מברייתא שנפל לתוכו שור בן דעת פטור, ורבא מבאר שרק בשור שהוא חרש שוטה או קטן חייב אך שור שהוא פקח פטור כי יש לו לעיין כשהוא הולך וכן שנינו בברייתא שאם נפל לתוכו שור חרש שוטה או קטן או סומא או מהלך בלילה חייב ואם נפל שור פקח שהולך ביום חייב.

משנה אין הבדל בין שור לבין כל בהמה לענין נפילת הבור ולענין הפרשת הר סיני ולתשלומי כפל והשבת אבידה ופריקה או טעינה חסימה כלאים ושבת וכן כל חיה ועוף, ומה שהתורה כתבה שור או חמור כי היא דברה בדבר הרגיל. **גמרא** לנפילת הבור לומדים חיה ממה שכתוב כסף ישיב לבעליו כל דבר שיש לו בעלים, והפרשת הר סיני לומדים מהפסוק אם בהמה אם איש לא יחיה וחיה בכלל בהמה, ועוף לומדים מאם, תשלומי כפל לומדים מהפסוק על כל דבר פשע על כל דבר שפשע בו, השבת אבידה לומדים מהפסוק לכל אבידת אחיך, פריקה לומדים בגזירה שוה חמור חמור משבת, חסימה לומדים שור שור משבת, כלאים של חרישה לומדים שור שור משבת, כלאים של הרבעה לומדים בהמתך בהמתך משבת, ובשבת לומדים כדברי ר' יוסי בשם ר' ישמעאל שכתוב בדברות הראשונות עבדך אמתך ובהמתך ובדברות האחרונות כתוב שורך וחמורך וכל בהמתך, והרי שור וחמור כלולים בבהמה אלא ללמד שכמו ששור וחמור בשבת זה כולל כל חיה ועוף כך בכל מקום שכתוב שור וחמור לומדים מהם כל חיה ועוף, ואין לומר שבהמתך של דברות ראשונות זה כלל ושורך וחמורך של דברות אחרונות זה פרט ולומדים בכלל רק מה שבפרט וא"כ רק בשור וחמור חייב, יש לומר שכתוב וכל בהמתך שזה כלל ודנים כעין הפרט שחייבים על כל בעלי חיים, ואין ללמוד מכעין הפרט שרק במה שהנבילה מטמאה במגע ומשא וממעטים עוף, יש לומר שא"כ יש לכתוב רק פרט אחד, אך יש לדחות שאם היה כתוב רק שור היינו אומרים שרק הקרב במזבח ואם לא לא חייבים ואם היה כתוב חמור היינו אומרים שרק הקדוש בכורה חייבים עליו ומה שלא לא, אלא יש לומר שוכל בהמתך זה ריבוי שמרבים כל בעלי חיים, אך קשה שלגבי מעשר כתוב כל ולא מרבים אלא לומדים רק ככלל ופרט שכתוב ונתת הכסף בכל אשר תאווה נפשך זה כלל, בבקר ובצאן וביין ובשכר זה פרט ובכל אשר תשאלך נפשך זה כלל ודנים כעין הפרט שזה פרי שיוצא מפרי ורק גידולי קרקע, ויש לומר שבכל זה כלל אך כל זה ריבוי, ועוד י"ל שגם מכל לומדים כלל אך כל שכתוב בשבת הוא ריבוי שהרי היה צריך לכתוב ובהמתך כמו בדברות הראשונות וכתוב כל ומשמע ריבוי, אך קשה שאם כל זה ריבוי א"כ מדוע כתוב בהמתך בדברות הראשונות וכן שור וחמור בדברות האחרונות, וי"ל שצריך ללמד שור שור לחסימה וחמור ללמד חמור חמור לפריקה ובהמתך ללמד בהמתך בהמתך לכלאים, אך לפ"ז קשה שנאמר שגם אדם יאסר בחרישה בכלאים והרי שנינו שאדם מותר לחרוש עם כולם, ואמר רב פפא שפפונאי יודע את הטעם והיינו רב אחא בר יעקב שאמר שלומדים מהפסוק למען ינוח עבדך ואמתך כמוך שהוקש למנוחה ולא לדבר אחר.

ר' חנינא בן עגיל שאל את ר' חייא בר אבא מדוע בדברות הראשונות לא נאמר טוב ובאחרונות נאמר טוב, **דף נה** אמר ר' חייא עד שאתה שואל מדוע נאמר טוב שאל אותי אם נאמר בהם טוב שאיני יודע אם נאמר טוב, אך שאל את ר' תנחום בר חנילאי שהוא היה רגיל אצל ריב"ל שהוא בקי באגדה, הלך לר' תנחום והוא אמר שלא שמע מריב"ל אך שמואל בר

נחום אחי אמו של רב אחא בר חנינא או אבי אמו של רב אחי בר חנינא אמר שלא כתוב בראשונות טוב כי סופן להשתבר, ואמר רב אשי שכיון שכך חס ושלום פסקה טובה מישראל.
ריב"ל אומר שהרואה אות ט' בחלום הוא סימן יפה ואין לומר שזה בגלל שמשמעותו טוב כי יתכן שמשמעותו רעה כמו שכתוב וטאטאיה במטאטי השמד, ויש לומר שראה ט' אחת בחלום, אך עדיין יתכן שהכוונה לפסוק טומאתה בשוליה, ויש לומר שראה אות ט' וב' בחלום אך יתכן שראה את הפסוק טבעו בארץ שעריה, ויש לומר שראה ט' אחת ועד וירא אלוקים את האור כי טוב לא כתוב ט' ולכן משמעותה טוב.

עוד אמר ריב"ל שהרואה את המילה הספד בחלום הכוונה שחסו עליו מהשמים ופדאוהו והיינו שראה את המילה בכתבה.

ר"ל אומר שרבי שנה במשנתו שתרגול טווס ופסיוני הם כלאים אחד בשני, ולכאורה זה פשיטא וביאר רב חביבא שהיינו אומרים שכיוון שהם גדלים יחד א"כ הם נחשבים מין אחד, קמ"ל שאינם מין אחד.

שמאל אומר שאוויז ואוויז הבר נחשבים כלאים זה בזה ושאל רבה בר רב חנן שאם נאמר שהם מין אחר שלאחד חרטומו ארוך ולאחד קצר, א"כ גמל פרסי וגמל ישמעאלי שלאחד צוארו עבה ואחד צוארו צר הם יהיו כלאים אחד בשני, אלא אומר אביי שאוויז ואוויז הבר הם כלאים שלאחד ביציו בפנים ולאחד ביציו בחוץ, ורב פפא אומר שלאחד טעון ביצה אחת במעיו ואחד טעון כמה ביצים במעיו.

אמר ר' ירמיה בשם ר"ל שהמרביע שני מינים בים לוקה ואמר רב אדא בר אהבה בשם עולא שלומדים למינהו למינהו מיבשה.

רחבה מסתפק במקרה שהנהיג בעז ודג יחד האם עובר בלא תחרוש שהרי אינם יכולים להיות יחד במקום אחד וא"כ לא עשה כלום, או שנאמר שכרגע הוא מנהיג שני מינים, ורבינא מקשה שלדבריו אם חיבר חיטה ושעורה בידו וזרע חיטה בארץ ושעורה בחו"ל נאמר שחייב, ויש לחלק שחו"ל אינו מקום חיוב אך לגבי מנהיג בשניהם זה מקום חיוב אלא שאינם יכולים לשהות במקום אחד.

פרק הכונס

משנה מי שהכניס צאן לדיר ונעל כראוי ויצאה והזיקה פטור ואם לא נעל כראוי ויצאה והזיקה חייב ואם נפרצה בלילה או שפרצה לסטים ויצאה והזיקה פטור, ואם הניחה בחמה או שמסרה לחרש שוטה וקטן ויצאה והזיקה חייב, ואם מסרה לרועה הוא נכנס תחתיו, אם נפלה לגינה ונהנית משלם מה שנהנתה ואם ירדה כדרכה והזיקה משלם מה שהזיקה ושמים בית סאה בשדה כמה היה יפה קודם שאכלה וכמה הוא יפה עכשיו, ולר"ש אם אכלה פירות גמורים משלם פירות גמורים אם סאה סאה ואם סאתיים סאתיים. **גמרא** החילוק בין כראוי לשלא כראוי שאם הדלת יכולה לעמוד ברוח מצויה זה נקרא כראוי ואם הדלת לא עומדת ברוח מצויה זה נקרא שלא כראוי.

ר' מני בר פטיש אומר שמשנתו שסוברת שמספיק למועד שמירה פחותה היא כר' יהודה, ששנינו שאם קשרו בעליו במוסרה ונעל לפניו כראוי ויצא והזיק לר"מ חייב בין בתם בין במועד ולר' יהודה בתם חייב ובמועד פטור שכתוב במועד ולא ישמרנו בעליו ובנעילה כראוי הוא שמור, ור"א סובר שאין לו שמירה אלא סכין, ויש לומר שמשנתו גם כר"מ והוא מודה לענין שן ורגל שמספיק שמירה פחותה שהתורה מיעטה בשמירתם, כמו שאמר ר"א וכן שנינו בבביתא שיש ד' דברים שהתורה מיעטה בשמירתם: בור אש שן ורגל, בבור כתוב כי יפתח איש בור או כי יכרה איש בור ולא יכסנו שמספיק שיכסה כראוי, באש כתוב שלם ישלם המבעיר את הבעירה שחייב רק כשעושה כעין מבעיר, בשן כתוב ובער בשדה אחד עד שיעשה כעין וביער וברגל כתוב ושלה עד שיעשה כעין ושלה ושנינו ושלה זה רגל שכתוב משלחי הרגל השור והחמור וביער זה שן שכתוב כאשר יבער הגלל עד תומו ומשמע שרק אם עושה כעין

ושלה וביער חייב ובפחות מזה הם שמורים, ורבה מדייק ממשנתו שכתוב צאן למרות שבפרק הקודם דברו על שור אלא כתבו צאן שהתורה מיעטה בשמירתם והיינו שלא מדברים על נזק של קרן אלא בנזק של שן ורגל והחידוש הוא ששן ורגל הם מועדים.

ר' יהושע אומר שיש ד' דברים שפטור בהם מדיני אדם וחייב בדיני שמים: פורץ גדר בפני בהמת חבירו, כופף קומתו של חבירו בפני הדליקה, והשוכר עידי שקר להעיד, ומי שיודע עדות לחבירו ואינו מעיד לו.

בפורץ גדר לא מדובר בכותל בריא שא"כ חייב עליו גם בדיני אדם,

דף נו אלא מדובר בכותל רעוע.

בכופף קמתו של חבירו אם מדובר שזה מגיע לקמה ברוח מצויה א"כ חייב גם בדיני אדם, ויש לומר שמדובר שזה מגיע רק ברוח אינה מצויה, ורב אשי מעמיד שמדובר שהוא כיסה ועשה את זה טמון באש שגרים לפטור את המזיק.

בשוכר עידי שקר אם מדובר ששכרם להוציא ממון לעצמו ודאי חייב גם בדיני אדם, אלא מדובר ששכרם לחבירו,

ביודע עדות ואינו מעיד אם מדובר שיש שני עדים ודאי חייב מדאורייתא שכתוב אם לא יגיד ונשא עונו, אלא מדובר שהוא עד אחד שרק מחייב שבועה ויתכן שאם היה מעיד היה משלם.

אמנם יש עוד מקרים שפטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים:

עושה מלאכה במי חטאת או אפר חטאת, וכן הנותן סם המוות לפני בהמת חבירו, וכן שלח את הבעירה ביד חרש שוטה וקטן, וכן המבעית את חבירו, וכן נשברה כדו ולא סילקה נפלה גמל ולא העמידה שלר"מ חייב ורבנן פוטרים מדיני אדם וחייב בדיני

שמים, ואכן יש הרבה מקרים אך ר' יהושע מנה ד' דברים שיש בהם חידוש, שבפורץ גדר היינו אומרים שכיון שהכותל רעוע וממילא עומד לסתירה א"כ פטור אף בדיני שמים קמ"ל שחייב, וכן בכופף קמתו היינו אומרים שהוא אנוס ופטור אף בדיני שמים

ולרב אשי שמדובר שעשאו טמון יש חידוש שהוא טוען שהוא רק כיסה לעכב הבעירה קמ"ל שחייב, ובשוכר עידי שקר החידוש

שהיינו אומרים שפטור בדיני שמים שהרי דברי הרב ודברי

התלמיד דברי מי שומעים קמ"ל שחייב, וביודע עדות ואינו מגיד היינו אומרים שהוא יטען שלא הזיקו שמי אמר שהיה מודה

ומשלם אולי הוא היה נשבע לשקר קמ"ל שחייב בדיני שמים.

רבה אומר שבנפרצה בלילה חייב רק כשחתרה משמע שאם לא חתרה חייב, ולכאורה אם מדובר בותל בריא הוא אנוס שמה היה לו לעשות, ואם מדובר בכותל רעוע א"כ זה תחילתו בפשיעה

לגבי הכותל וסופו באונס על החתירה וזה מובן למ"ד שתחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור אך למ"ד שחייב זה קשה, ויש לומר

שהמשנה דברה בכותל בריא ופטור גם בלא חתרה ורבה דיבר על הסיפא הניחה בחמה או שמסרה לחרש שוטה וקטן ויצאה

והזיקה חייב אפילו חתרה שלא רק בלא חתרה זה פשיעה אלא גם חתרה זה פשיעה וזה לא נקרא סופו באונס שהוא טוען לו

שכשהנחתה בחמה היא עושה את כל התחבולות לצאת.

עמוד ב לכאורה כשהוציאוה לסטים ודאי הם חייבים ויש לומר שמדובר שלא ממש הוציאו אותה אלא עמדו בפניה כמו שאמר

רבה בשם רב מתנה בשם רב שהמעמיד בהמה על קמת חבירו חייב ולכאורה זה פשוט אלא הכוונה שחייב גם כשעמד בפניה, ואביי אמר לרב יוסף אתה פרשת בדברי רב שהכישוה וכן בלסטים

מדובר שהכישוה.

המשנה אומרת שאם מסר לרועה הוא נכנס תחתיו לכאורה אם הכוונה תחתיו של הבעלים הרי

כבר שנינו לעיל שאם מסר לשומר חנם או שכר או שוכר או שואל כולם נכנסו תחת הבעלים אלא הכוונה תחת השומר

והשומר הראשון פטור לגמרי, א"כ לכאורה זה לא כדברי רבא ששומר שמסר לשומר חייב, ורבא יבאר במשנה שהרועה מסר לתלמידו שהראשון פטור כי הדרך הוא כך שמוסרים לתלמיד,

ללישנא בתרא הגמ' דייקה ממה שכתוב מסרה לרועה שהכוונה לתלמידו של הרועה לכן פטור אך במסר לאחר חייב וזה כדברי רבא ששומר שמסר לשומר חייב, ויש לדחות שכתוב דבר שדרכו בכך ואותו דין יהיה במסר לאחר.

לרבה שומר אבידה הוא כשומר חנם שלא מגיעה לו כלל הנאה ולרב יוסף הוא כשומר שכר שיש לו הנאה שאינו צריך לתת פת לעני, וללישנא בתרא הוא כשומר שוכר שהתורה שעבדה אותו בעל כרחו,

דף נז רב יוסף הוכיח לרבה מברייתא שאם החזירה למקום שהבעלים רואה אותה אינו צריך לטפל בה אך אם נגנבה או אבדה הוא חייב באחריותה ולכאורה ננגנבה או נאבדה הכוונה מבית השומר, ויש לדחות שהכוונה מהמקום שהחזירה ומה שכתוב אינו חייב לטפל בה היינו שהחזירה בבוקר וזה תלוי שאם החזירה בבוקר שהבעלים נכנס ויוצא ורואה אותה פטור המשיב אך אם הוא מחזירה בצהרים שלא שכיח שהוא נכנס ויוצא הוא חייב באחריותה, ויש להקשות מברייתא שכתוב שלעולם הוא חייב עד שיחזירנה למקום שיראנה משמע שבביתו הוא חייב כשומר שכר, אמר רבה שהוא מודה בבעלי חיים כיון שהתרגלו לפסיעות בחוץ הם צריכים שמירה יתירה.

רבה מקשה לרב יוסף מברייתא שכתוב באבידה השב והכוונה לביתו ומנין שגם לגינתו וחורבתו, יש ללמוד ממה שכתוב תשיבם מכל מקום, ולכאורה אם מדובר בגינה משתמרת לא צריך פסוק שהרי זה כביתו אלא מדובר אפילו שאינה משתמרת וא"כ הוא כשומר חנם, יש לדחות שמדובר לגינה משתמרת ובכ"ז הפסוק מחדש שלא צריך דעת בעלים כדברי ר"א שהכל צריכים דעת בעלים חוץ מהשבת אבידה שהתורה רבתה בו השבות הרבה.

אביי מקשה לרב יוסף שר' חייא בר אבא אמר בשם ר' יוחנן שטוען טענת גנב באבידה משלם כפל ואם הוא כשומר שכר איך שייך כפל הרי הוא צריך לשלם קרן, ורב יוסף תירץ שמדובר שהוא טוען טענת לסטים מזוין שגם שומר שכר פטור ולכן יש כפל, ומקשה אביי שלסטים מזוין הוא גולן ואין כפל, תירץ רב יוסף שהוא סובר שלסטים מזוין כיון שהוא נשמר מאנשים הוא כגנב, **עמוד ב** והקשה אביי שישנה ברייתא לגבי שליחות יד ששומר חנם חמור שהוא משלם כפל בטוען טענת גנב ושומר שכר לא משלם כפל ולרב יוסף יש אופן שגם שומר שכר משלם כפל כשטוען טענת לסטים מזוין, ורב יוסף מבאר שהחומרא של שומר חנם שהוא משלם כפל בכל טענותיו ואילו שומר שכר משלם כפל רק בטענת לסטים מזוין, ואביי הקשה מברייתא שכתוב בשואל ונשבר או מת ומשמע שרק בשבורה או מתה הוא חייב וגניבה ואבידה יש ללמוד מק"ו שאם שומר שכר שפטור משבורה ומתה חייב בגניבה ואבידה שואל שחייב בשבורה מתה ק"ו שחייב בגניבה ואבידה, וזה ק"ו שאין עליו תשובה ואם נאמר שלסטים מזוין הוא כגנב יש תשובה ששומר שכר חייב כפל בטענת לסטים מזוין ואילו שואל פטור מכפל, ויש לומר שסובר התנא הזה שקרן ללא שבועה חמורה יותר מכפל שחייב רק ע"י שבועה, לכאורה יש להוכיח שיש כפל בטענת לסטים מזוין שכתוב מברייתא שמי ששכר פרה מחבירו ונגנבה ואמר הריני משלם ואיני נשבע כשנמצא הגנב הוא ישלם כפל לשוכר ובפשטות זה לדעת ר' יהודה ששוכר כשומר שכר וכתוב איני נשבע משמע שיכל לפטור עצמו בשבועה והיינו שטוען טענת לסטים מזוין וכתוב שכשנמצא הגנב הוא משלם כפל א"כ לסטים מזוין כגנב, ויש לדחות שאולי זה כר"מ ששוכר כשומר חנם או זה כר' יהודה וכתבה בר אבוב שמחליף את השיטות ור' יהודה סובר ששוכר כשומר חנם ור"מ סובר ששוכר כשומר שכר, ור' זירא מתרץ שגם אם נאמר שהוא כשומר שכר אך מדובר שטוען השוכר שהיה לסטים מזוין ונמצא שהוא היה לסטים שאינו מזוין לכן הגנב משלם כפל.

רב אומר שבנפלה לגינה משלמת מה שנהנית רק בנחבטה אך אם אכלה אינה משלמת אפילו מה שנהנית ולכאורה רב לשיטתו שהוא אמר בסם המוות שהיה לבהמה שלא לאכול, ויש לדחות שרב אמר רק כשהיא הזוקה באכילתה שאומר בעל הפירות שלא היה לה לאכול אך זה לא פוטר אותה מלשלם כשאכלה, **דף נח** אלא רב אמר בדרך לא מיבעיא שלא רק באכלה משלם מה שנהנית אך בנחבטה היינו אומרים שלא ישלם כי בעל השדה הוא כמבריה ארי מנכסי חבירו, קמ"ל שישלם ומה שזה באמת לא כמבריה ארי שמבריה ארי זה מדעתו אך כאן היא נפלה על כרחו, ועוד יש לחלק שבמבריה ארי אין לו הפסד אך כאן יש לו הפסד.

רב כהנא אומר שהיא נפלה ע"י שהחליקה במי רגליה ורבא אומר שחברתה דחפה אותה, ורבא יסבור שכ"ש בהחלקה משלם מה שנהנית ורב כהנא יכול לסבור שבדחפתה חברתה היא פשעה ומשלם מה שהזיקה שאומר לו בעל השדה שהיה לך להעביר את הבהמות אחת אחת.

רב כהנא אומר שרק באותה ערוגה שנפלה אליה משלם מה שנהנית אך בעברה לערוגה אחרת משלם מה שהזיקה, ור' יוחנן אומר שגם מערוגה לערוגה משלם מה שנהנית ואפילו כל היום עד שתצא ותחזור לדעת ורב פפא מוסיף שלא צריך שהיה תחזור לדעת אלא כיון שידעו הבעלים שיצאה אף אם חזרה שלא לדעתו הוא חייב הכל כיוון שהיא למודה ללכת לשם א"כ כשהיא הולכת היא חוזרת לשם.

רב ירמיה מסתפק בירדה כדרכה והזיקה במי לידה, ולמ"ד תחלתו בפשיעה וסופו באונס חייב ודאי יהיה חייב והספק הוא למ"ד שתחלתו בפשיעה וסופו באונס פטור א"כ גם כאן פטור, או שנאמר שזה נקרא שהכל בפשיעה כיוון שהוא ידע שהיא עומדת ללדת יש לו לשמרה **עמוד ב** ולהזהר בה, ונשאר בתיקו.

רב מתנה למד ששמים על גבי השדה מהפסוק וביער בשדה אחר, ולכאורה כבר לומדים מזה למעט רה"ר, יש לומר שהיה צריך לכתוב ובער בשדה חבירו או שדה אחר וכתוב בשדה ללמד ששמים על גב שדה אחר, ואין לומר שלומדים רק לענין שומא ולא לפטור ברה"ר כי היה צריך לכתוב את זה אצל תשלומין וכתבו את זה לגבי ובער ללמד גם שפטור ברה"ר.

ר' יוסי בן ר' חנינא אומר ששמים סאה מתוך ס' סאים, ור' ינאי אומר ששמים תרקב מתוך ס' תרקב, וחזקה אומר ששמים קלח מתוך ס' קלחים, ויש להקשות מברייתא שאומרת שאם אכלה קב או קביים לא אומרים שישלם דמיהם אלא רואים כאילו היא ערוגה קטנה ומשערים אותה משמע אפילו בפני עצמה, ויש לדחות שהכוונה אגב שישים.

לא שמים קב לבד שאז משביחו ולא אומרים בית כור שאז פוגמו ומבאר רב פפא שלא אומרים ששמים קב מתוך ס' קבים שאז משביח מזיק ולא שמים כור מתוך ס' כורים שאז פוגם המזיק, ורב הונא בר מנוח מקשה שלפ"ז יש לכתוב ולא כור ומדוע כתוב ולא בית כור, אלא מפרש רב הונא בר מנוח בשם רב אחא בר רב איקא שלא שמים קב בפני עצמו שאז משביח הניזק ולא קב מתוך בית כור שאז נפגם הניזק אלא שמים בשישים.

אדם אחד קצץ דקל מחבירו ובא לריש גלותא, אמר הריש גלותא שכיוון ששלושת הדקלים יחד היו שוים ק' זוז א"כ ישלם ל"ג זוז ושליש, אמר המזיק מה לי אצל ריש גלותא שדן דין של פריסיים ובא לר"נ והוא אמר שישום אחד משישים אמר לו רבא שרק בנזקי ממונו הקילו בכך ולא כשהזיק בגופו אמר לו אביי מנין לך לחלק הרי שנינו שאם אחד בצר מכרם חבירו סמדר שמים כמה היה יפה קודם לכן וכמה שוה אח"כ ולא כתוב בשישים והרי גם בבהמה כתוב כך שבקטמה נטיעה אמר ר' יוסי שגוזרי גזירות בירושלים אמרו שבנטיעה בת שנתה ישלם שתי כסף ובבת ב' שנים ישלם ארבעה כסף ואם אכלה חזיז לדעת ר' יוסי הגלילי ישומו לפי המשוייר שבו, ולחכמים ישומו כמה היתה יפה וכמה היא יפה.